

ANALÝZA PARTICIPATIVNÍ PROCHÁZKY PO VNITROBLOKU **VYBÍRALOVA**

24. 6. 2015

fond
pro NNO

NROS
Nadace rozvoje občanské společnosti

 nadace
partnerství
LIDÉ A PŘÍRODA

 ICELAND
LIECHTENSTEIN
NORWAY
eea
grants

**ANTHRO
PICTURES**

 zahrada ops

**14 PRAHA
KULTURNÍ**

OBSAH

ÚVOD – ZROD AKCE A JEJÍ ÚČEL	03
ÚČASTNÍCI	04
KOŠE A PARKOVÁNÍ	05
ROZDĚLENÍ PROSTORU – KONKRÉTNÍ MOŽNOSTI A PROBLÉMY	05
OBLAST 1 – PROSTOR PŘED ZÁKLADNÍ ŠKOLOU	06
OBLAST 2 – SEVERNÍ PARTER ŘADOVÉHO DOMU KPT. STRÁNSKÉHO	07
OBLAST 3 – HŘIŠTĚ PŘI ZŠ VYBÍRALOVA	08
OBLAST 4 – PROSTOR S HŘIŠTĚM „OPAVIA“	09
OBLAST 5 – SEVERNÍ VYBÍRALOVA	10
OBLAST 6 – HŘIŠTĚ „POD JAHODOU“ A PROSTOR OKOLO POTRAVIN MAX	11
OBECNÉ ZÁVĚRY: ÚDRŽBA + PŘEHLEDNOST = IDENTITA + BEZPEČNOST	12
ÚDRŽBA: KAMENEM ÚRAZU JE MAGISTRÁTNÍ SPRÁVA	12
PŘEHLEDNOST – PROSTOROVÁ I SOCIÁLNÍ	14
IDENTITA + BEZPEČNOST	16
ZÁVĚR.	17

ÚVOD

– ZROD AKCE A JEJÍ ÚČEL

Po dlouhých měsících čekání se ve středu 24. 6. 2015 uskutečnila participativní procházka po vnitrobloku Vybíralova, na níž jsme s místními aktivními obyvateli prodiskutovali problémy a možnosti, které v současnosti lokalita vnitrobloku okolo ulic Vybíralova, Bryksova a kpt. Stránského skýtá.

Během příprav jsme potenciálním účastníkům dlouhodobě připomínali, že daná akce nemá ambice v lokalitě cokoli změnit, ale že se jedná spíše o informativní procházku, jež je primárně určena pro sběr prostorových dat týkajících se subjektivního vnímání prostoru ve vztahu k jeho užívání. Tato zpráva je proto volně k využití pro případný participačně-plánovací projekt, který je v současnosti ve fázi příprav za účasti MČ Praha 14 a Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy. Role Anthropictures, z. s. je v těchto přípravách zejména analytická a konzultační.

Místní obyvatelé byli zapojeni do propagace a šíření informací o plánované akci. Samotná procházka byla součástí setkání, jež máme naplánována v rámci projektu *(Po)Známe se? Participativní komunitní rozvoj* podpořeného Nadací rozvoje občanské společnosti (NROS). **Je nutno podotknout, že tuto akci považujeme za iniciační schůzku místní komunitní skupiny, která by se měla do budoucna scházet v pravidelných periodách – společně s pracovní skupinou „Plechárna“, která se periodicky věnuje problematice provozu a sociálního života okolo prostor stejnojmenného zařízení. Zjednodušeně řečeno mají tato setkání za úkol definovat základní problémy vyplývající z každodennosti v lokalitě.** Seznání lokálních obyvatel podléhá postupu v terénu, tudíž byli primárně informováni lidé, kteří se aktivně angažují v otázkách rozvoje a budoucnosti lokality. Propagaci akce jsme mimo ústní a emailové propagace realizovali i ve formě informační pozvánky, která byla vyvěšena na nástěnkách některých domů i na veřejných prostranstvích. Obecně je možno hlavní přínos projektu možno spatřovat ve snaze o rozvoj

lokální občanské společnosti s přesahem k inovativním metodám participativní demokracie ve formě „zdola“ vedených iniciativ.

Účastníci procházky

ÚČASTNÍCI

Participační procházky se i přes poměrně dlouhou propagaci zúčastnilo celkem sedm obyvatel lokality, z toho šest mužů a jedna žena. Z hlediska věkového zde byli přítomni jak mladší, tak starší obyvatelé. Mezi účastníky byli tři předsedové místních SVJ, vedoucí místního terénního sociálního programu pro děti a další obyvatelé domů přiléhajících k vnitrobloku. Právě z důvodu malé účasti a velkého počtu předsedů SVJ (téměř polovina účastníků), je možno říci, že nám během procházky byla odhalena zejména jedna velmi specifická rovina každodenního života a užívání prostoru vnitrobloku, která se týká zejména starosti o nemovitosti, v tomto případě panelové domy a jejich bezprostřední okolí. Procházky se jako pozorovatelé zúčastnili také pracovníci Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy, s nimiž dlouhodobě spolupracujeme na rozvoji participačních projektů.

Diskuse u školy

I přes poměrně specifické složení účastníků se nedá říci, že by vytvořená data nebyla vypovídající. Naopak, v mnoha ohledech velmi dobře vypovídají o vnímání vnitrobloku z hlediska obyvatel, kterým na svém životním okolí skutečně záleží a jsou ochotni v tomto směru vyvíjet rozličné aktivity a iniciativy.

Mimo analytické roviny setkání, bylo hlavním přínosem to, že jsme některé z účastníků mezi sebou seznámili. Měli tak možnost si navzájem porovnat názory, aktivity a pohledy na život v lokalitě s perspektivou dalších uživatelů veřejného prostoru. Je třeba podotknout, že pokud chceme do budoucna prozkoumat širší spektrum subjektivního vnímání vnitrobloku, je třeba, aby se setkání zúčastnila v širší míře zejména skupina mladších obyvatel, kteří zde v současné době vychovávají děti. I přes osobní pozvání několika takových obyvatel(ek), se z dané cílové skupiny na procházku bohužel dostavila pouze jedna obyvatelka.

KOŠE A PARKOVÁNÍ

Tato krátká podkapitola, má upozornit na problémy, kterými jsme se během procházky zabývali jen okrajově. Obě problematiky je možno definovat tak, že jsou nezávislé na našem dělení prostoru, jež představíme níže.

- Nedostatek košů způsobuje značné znečištění některých míst ve vnitrobloku a navyšuje i soukromé náklady na údržbu místních Společenství vlastníků jednotek.
- Nedostatek parkovacích míst je širším problémem, který by si žádal koncepční řešení, neboť se týká v podstatě celého sídliště Černý Most. V současné době je v jednání možnost přírůstku zhruba 140 parkovacích míst v parkovacím domě plánovaného developerského projektu Canaba v Bryksově ulici. Kdy však započne realizace stavby, zatím není známo.

ROZDĚLENÍ PROSTORU – KONKRÉTNÍ MOŽNOSTI A PROBLÉMY

Na základě již rok a půl trvajících komunikací s místními obyvateli jsme definovali šest různých problematických oblastí, které jsme považovali za důležité během naší procházky prodiskutovat v kontextu dané lokality. Tyto oblasti v důsledku nevycházejí pouze z osobní komunikace, ale také z pozorování, jak veřejný prostor funguje na každodenní bázi (konkrétní rozdělení viz schéma). V následujících odstavcích se pokusíme popsat základní problémy, které občané definovali na jednotlivých místech. Hlubší analýzu prostorových

informací, které jsme během setkání zaznamenali, představíme v následujících kapitolách.

OBLAST 1 – PROSTOR PŘED ZÁKLADNÍ ŠKOLOU

Naší první zastávkou a zároveň místem srazu byl prostor „nádvoří“ před místní základní školou. Bohužel i přes zasilání veškerých informací o akci, nikdo z přímých zástupců školy nedorazil.

Velmi problematický prostor, který byl v loňském roce skloňován zejména na Úřadu městské části Praha 14, se v současné době ukazuje být poměrně neproblematickým. Během diskuse padlo několik zajímavých názorů, které v sobě obsahují jak možnosti rozvoje, tak potenciální hrozby:

1. Na tomto místě byla **zdůrazněna zejména hodnota místního školního sadu se záhony**, jenž je v kontextu sídlištních prostor velmi specifickým a hodnotným prostorem.
2. **Prostor před školou si žádá náležitou údržbu a citlivou revitalizaci**, která bude v souladu s architektonickým řešením již realizované rekonstrukce místní základní školy.
3. **Negativně je vnímána pěší komunikace** vedoucí k řadovému panelovému domu v ulici kpt. Stránského, **protože podle obyvatel funguje jako „řečiště“, které při přivalových deštích svede všechnu vodu ze svahu a způsobuje vyplavování sklepů** v suterénu zmiňované budovy. Nastalý problém má mnoho rovin, které rezonují zejména z hlediska problematiky správy majetku. Místní SVJ jej bude řešit celkovou rekonstrukcí hydroizolace.
4. Celkově je **prostor staršími obyvateli chápán jako komunikační tepna**, skrze níž proudí provoz místních obyvatel do domovů a opačným směrem k metru Černý Most. Funkce sdružovací je vnímána jen velmi omezeně a nepřímou (jako prostor pro žáky ZŠ).

Parter ZŠ Vybíralova

Školní sad

OBLAST 2 – SEVERNÍ PARTER ŘADOVÉHO DOMU KPT. STRÁNSKÉHO

Druhá oblast – prostor při severním průčelí řadového panelového domu v ulici kpt. Stránského – byla definována zejména z důvodu složité údržby místní zeleně a obecné problematiky údržby prostor před vstupy do jednotlivých panelových domů. Z tohoto důvodu – a také z důvodu plánované délky procházky – byly na tomto místě diskutovány i další prostory před panelovými domy – na mapě východně od oblasti 3 – tedy zadní vchody a přízemní uliční část před panelovými domy ve východní části Bryksovy ulice:

1. Prostory jsou obecně vnímány jako problémové. **Ze strany zúčastněných obyvatel je o nich hovořeno dokonce jako o „mrtvých.“** V současném stavu si obyvatelé nedokážou představit jiné užití než čistě komunikační.
2. **Staré zelené ocelové ploty, které mají zabraňovat zkracování chůze přes trávník, vzbudily různé reakce od podpory až po nápad na jejich zrušení** a vybudování nové komunikace kopírující trasu zkracování (přirozený pohyb).
3. **Částečně negativně byla** – a v podstatě stále ještě jsou – **hodnocena místa v prostoru mezi chodníkem a zahradami školek, kde dnes zůstaly dvě lavičky**, které nemají stabilní využití. Provoz laviček je často v „režii“ místní mládeže, což je pro většinu starších obyvatel problematické.
4. Velmi **problematicky jsou vnímány zejména zdejší přízemní dřeviny** – panuje všeobecná **shoda, že neudržované keře na sídlišti nepatří, neboť jsou zdrojem i shromaždištěm nepořádku různého charakteru.**

5. **Podobně jsou vnímány i prostory vnitroblokových vstupů do budov ve východní části Bryksovy ulice**, kde v současnosti zarůstají staré věšáky na prádlo a obecně se zde pohybuje jen velmi omezený počet obyvatel.

Vstupy budov

Odpočívadlo

Plot

Věšáky na prádlo

Vnitroblokový vstup do budovy

Příklad svépomocné úpravy veřejného prostoru

OBLAST 3 – HŘIŠTĚ PŘI ZŠ VYBÍRALOVA

Třetí oblast je definována prostorem dětského hřiště při ZŠ Vybíralově, které do života v lokalitě zasahuje velmi razantním způsobem (k tomu viz 6. průběžnou zprávu týmu komunitních koordinátorů¹). Hřiště je zejména pro místní mládež jedním z mála plnohodnotných sportovišť, vhodným pro každodenní pohybové aktivity.

Z hlediska přítomných obyvatel bylo poukázáno zejména na toto:

1. **Problémem** není ani tak každodenní hlučný sportovní provoz, ale **spíše sporadické celodenní akce, kdy je na místě pouštěna reprodukovatelná muzika, která „monotónně duní“ do oken místních obyvatel.**
2. **Hřiště by** dle zúčastněných **mělo mít jasně stanoveného správce (kustoda)**, který bude na stav a chod hřiště v odpoledních hodinách dohlížet.

Aktivity na hřišti

Ochranné síť

¹ http://www.anthropictures.cz/wp-content/uploads/2014/01/Komunitni_rozvoj_Prahy_14_sesta_prubezna_zprava.pdf

OBLAST 4 – PROSTOR S HŘIŠTĚM „OPAVIA“

Tato oblast je definována U-blokem v jihovýchodní části vnitrobloku, kde se nachází dětské hřiště „Opavia“. Z každodenního hlediska je nutné podotknout, že toto dětské hřiště je užíváno daleko méně než rozsáhlejší hřiště pod budovou, kde sídlí Jahoda, o.p.s. Během naší procházky v místě nikdo nebyl, minuli nás jen sporadiční náhodní kolemjdoucí. Obecně je tento prostor vnímán zúčastněnými takto:

1. **Problematicky je vnímána zejména údržba dětského hřiště**, které je v současné době v nepříliš vyhovujícím stavu
2. Z diskuse s některými obyvateli vyplynulo, že **ve večerních hodinách je místo vnímáno jako zdroj potenciálního nebezpečí**.
3. Velmi **problematicky je vnímán také prostor, v záhybu chodníku, kudy se ke hřišti přichází od základní školy**, kde je obrovská louže, která na místě zůstává i při suchých obdobích a při příválových deštích způsobuje obtíže při průchodu lokalitou (na problém již bylo upozorněno v časopise Čtrnáctka, nikdo však problém doposud neřeší). Díky letošní suchům je místo v současné chvíli vyschlé (viz obrázek).

Nevyhovující chodník

Hřiště Opavia

OBLAST 5 – SEVERNÍ VYBÍRALOVA

Uliční prostor mezi nízkým panelovým domem v Küttelwascherově ulici a budovami školek ve Vybíralově ulici byl pátou oblastí, ve které jsme se zastavili a diskutovali o ní. Tento prostor je vnímán velmi dvojznačně, pro některé je prakticky nevyužitelný, pro jiné představuje potenciální místo klidové zóny:

1. Někteří obyvatelé odpověděli na naši otázku po charakteru prostoru slovy: „**a co byste tu chtěli měnit**“, tudíž se dá předpokládat, že nejde o místo, o jehož proměně by přemýšleli.
2. Na druhou stranu padl názor, že by **místo bylo ideální pro vznik klidové zóny se zvýšenou vozovkou a parkováním až k prostorům školek.**
3. Velmi **negativně bylo všemi účastníky hodnoceno možné zavlečení linky 296 – která se v současnosti otáčí před Plechárnou – do Vybíralovy ulice**, kudy by se okruhem vracela přes Bryksovu ulici před Plechárnu. Jedním obyvatelem bylo dokonce spočítáno, že lokalitou by denně projelo 72 autobusů, což by mělo dopad nejen na hustotu provozu, ale podle jeho názoru také na plynulost, neboť v prostoru před školkami byla navržena zastávka, v jejímž místě by nebylo možno autobus nijak objet. Je nutno podotknout, že tento návrh změny linky byl pouze jedním z možných řešení a v současné době s ním není počítáno, neboť existují praktičtější návrhy.

Vybíralova ulice před školkami

OBLAST 6 – HŘIŠTĚ „POD JAHODOU“ A PROSTOR OKOLO POTRAVIN MAX

Poslední oblast je možno definovat jako západní část Vybíralovy ulice doplněnou o oplocené dětské hřiště přiléhající k budově Jahody. Bavili jsme se zde rovněž o chodu zdejších potravin i o tom, jaký k nim mají obyvatelé vztah:

1. **Místní hřiště je vnímáno jako skvělé místo pro rekreaci zdejších mladých rodin s dětmi, což je vidět zejména na základě návštěvnosti.** Obyvateli je oproti již výše zmiňovanému hřišti „Opavia“ hodnoceno jako daleko příjemnější, protože **vypadá jako kdyby mělo stálý dohled.** Dovolím si zde ocitovat rozhovor dvou obyvatel během procházky: **Paní A.:** „Tím, že je to oplocené, tak to má trošku dohled, čili to není takový, jako kdyby to bylo veřejný prostranství.“ **Pan D.:** „Já si taky myslím, že to vypadá jako napůl soukromý i přesto, že je ta brána otevřená furt.“
2. **Potraviny Max mají v dnešní době svoji historii a tradici** a to i přes to, že plno obyvatel jejich služby využívá velmi nárazově nebo vůbec. Obecně je možno říci, že obchod místní **považují za velmi důležitý prvek občanské vybavenosti v lokalitě:** Velmi kulantně to vyjádřili tito dva obyvatelé: **Pan D.:** „Je to ošklivý, ale je to naše.“ **Pan C.:** „My to bránili i peticí.“

Tolik ke konkrétnímu vnímání jednotlivých prostor v následující pasáži se pokusíme představit, co může z naší skoro dvouhodinové diskuse nad vnitroblokem Vybíralova vyplynout. Následující analýza se tedy týká obecného vztahu obyvatel k veřejnému prostoru sídliště. K ilustraci jeho vnímání nám samozřejmě pomůžou citace zúčastněných.

Hřiště pod Jahodou

Potraviny Max

OBECNÉ ZÁVĚRY: ÚDRŽBA + PŘEHLEDNOST = IDENTITA + BEZPEČNOST

Analýzou diskuse jsme nejdříve identifikovali základní možnosti a hrozby, které prostor skýtá. V následujícím oddíle se pokusíme o hlubší analýzu problematiky života v lokalitě, která vychází nejen z diskuse na procházce, ale i z mnoha dalších zkušeností, se kterými jsme se setkali během 18měsíčního terénního výzkumu v lokalitě. Základní body analýzy se dají shrnout do rovnice, která definuje tento vztah: **údržba a z ní vyplývající přehlednost (přehlednost, transparentnost) prostoru může dát vzniknout subjektivnímu pocitu identifikace a v neposlední řadě pocitu bezpečí.** Tato zjednodušená osa má plno problematických míst, která se pokusím okrajově nastínit níže. Nicméně pro základní rozlišení osa postačuje.

ÚDRŽBA: KAMENEM ÚRAZU JE MAGISTRÁTNÍ SPRÁVA

„dvacet pětadvacet let tady bydlíme („v listopadu pětadvacet“ doplní informaci Pan A., poznámka editora)... Co se, když se tady podíváme, co se tady za tu dobu v tom prostoru vůbec udělalo? Možná bezbariérový přejezd na chodníky, ale to je všechno“ (Pan C., cca 55 let, ulice kpt. Stránského).

Předchozí citace, velmi dobře ilustruje pocit některých zúčastněných z toho, jak je po dobu jejich přítomnosti v lokalitě (ne)zacházeno s veřejným prostorem. Kořenů tohoto stavu je samozřejmě více a dá se říci, že jsou účastníci procházky vnímány poměrně objektivně a smířlivě. Problematika vlastnictví a tedy i povinnosti udržovat veřejná prostranství bohužel ve vnitrobloku Vybíralova z velké části přechází skrze magistrátní vlastnictví na Technickou správu komunikací (dále TSK). Městská část Praha 14 by si pozemky do správy svěřit nechala, tento převod by i dost pravděpodobně proběhl, nicméně nevedlo by to ke zlepšení, neboť místní samospráva v současné době nemá finanční prostředky na to, aby byla schopna „nově“ nabyté veřejné plochy adekvátně udržovat. Tato patová situace ve výsledku vede k tomu, že o prostor není dostatečně pečováno.

Z faktického hlediska je možné konstatovat, že v posledních pětadvaceti letech zdejší veřejný prostor skutečně nedostal příliš pozornosti. Mimo nerealizovaného návrhu na rekonstrukci prostoru před ZŠ Vybíralovou – který vyvolal po svém zveřejnění vlnu nesouhlasu a podnítil i vznik petice proti vzniklému návrhu – šlo skutečně jen o základní údržbu a drobnější stavební úpravy typu výstavby dětských hřišť, (od)instalování košů a laviček či zbudování bezbariérových přechodů.

Magistrát je v očích některých místních obyvatel spíše molochem, který se o vnější části města nezajímá. Následující citace vznikly nezávisle na sobě, nicméně je třeba podotknout, že oba dotčení se znají, je tudíž pravděpodobné, že podobné vnímání vztahu centra a periferie vychází ze sdílených pocitů a názorů:

„(...) nejhorší co tady je, že je vlastníkem magistrát a tomu – protože to není Václavák – je to jedno. Chodník: valí se voda a teče z kopce a po svahu se nám to valí do sklepů. Dneska se dohadujeme. Tvrdí, že to není pravda, stavební odbor Prahy 14 nám v tomto pomáhá, magistrát je neprůstřelný.“ (Pan A. cca 50 let, ulice kpt. Stránského)

„Co není na Staromáku, na Václaváku, je periferie...“ (Pan E., cca 45 let, ulice kpt. Stránského)

Toto vnímání lokality jako okrajové tak není definováno pouze prostorově – tedy umístěním na okraji Prahy, čtvrti či sídliště, ale také symbolicky. Jinými slovy, umístění na kraji sídliště i města znamená, že někteří zdejší obyvatelé pocítují, že v důsledku „nikoho nezajímají“. Do nedávné doby měli místní takový pocit i ve vztahu k místní samosprávě, se založením pracovní skupiny Plechárna se tato situace mírně zlepšila, zejména díky prostému faktu, že byla započata poměrně produktivní komunikace. Navíc se s místními obyvateli baví někdo konkrétní, oplývající výkonnou mocí.

Diskuse

Předsedové SVJ i ostatní obyvatelé projevují iniciativu k drobným svépomocným úpravám ve svém okolí (úklidy, zmlazení zeleně, vyřezání keřů apod.). Tyto aktivity bohužel často naráží na problematiku neodbornosti těchto zásahů. Neodborný zásah představuje hrozbu finančního postihu ze strany úřadů. O odbornosti najatých pracovníků přítomným zúčastněným vesměs silně pochybují, přičemž logika některých zásahů zůstává z hlediska místních obyvatel neodhalena. Zde jedna citace shrnující obecnou problematiku údržby místní zeleně:

„Ta údržba by měla mít nějaký systém, oni přijedou před barák a uříznou úplně u země kus živýho plotu, kterej nikomu nevadil. Před vchodem máme vysoký túje, který strašně stínej, vykradli ten byt už x krát, protože jsou stíněný i zloději. Chtěl jsem, aby se to uřízlo při jednom a oni: ne to musíte mít pětasedmdesátiprocentní souhlas vlastníků. Proč tedy? Tady něco přijedou uříznout bez jakýhokoli souhlasu a domluvy a to, co by bylo potřeba, to se neudělá.“ (Pan B., cca 65 let, ulice Bryskova)

V důsledku je možno říci, že ani sami obyvatelé, kteří mají místní nemovitosti na starosti (účastníci procházky z řad předsedů SVJ) vlastně neví co s nastalou situací dělat, neboť jsou v „pasti“, jež sestává ze tří protichůdných procesů:

- Starat se o prostory je oficiálně zakázáno a sankcionováno
- Veřejná péče je nedostatečná a nesystematická (TSK)
- Udržitelného svěřeni do správy se dlouhodobě nedaří dosáhnout (ani MČ, ani SVJ)

Řešení existují, jsou však riskantní a napadnutelná. Jeden z místních obyvatel tyto snahy popsal, jako „koledování si o žalobu“, neboť SVJ vynakládá prostředky i na údržbu prostor, které mu reálně nepatří. Absurdnost této situace je nabíledni. Současný stav tak odhaluje nesmyslnost a nesystematičnost majetkových vztahů na sídlišti, jež je z velké části způsobena překotnými změnami na počátku devadesátých let minulého století (restituce, privatizace, privatizace bytového fondu atd.). **Problém efektivní údržby, tak „bublá“ pod povrchem již skoro dvacet let a je nutno podotknout, že celé toto období se jím skoro nikdo nezabývá.** Situace je zneklidňující, neboť v mnoha ohledech zabraňuje jakémukoli rozvoji některých sídlištních lokalit. **Nevětší hrozbou pro sídliště tak nejsou jeho obyvatelé, ale spletenec majetkových poměrů.** Je konečně čas pohnout se z místa? Z hlediska řešení neexistuje jiná možnost, než zahájení intenzivní komunikace mezi magistrátem a městskými částmi s podobným problémem, neboť jinak systémového řešení nemůže být dosaženo. Možností produktivního řešení je více, nicméně statický kolos jménem magistrát není úplně jednoduché uvést do pohybu. Jako

nejideálnější se jeví řešení ve formě převodu na městské části. Tyto převody však musí být současně podpořeny zárukou, že bude možné na tuto údržbu sehnat jednoduchou cestou finanční prostředky. Řešení tohoto základního problému, bez jehož překonání se není možno o zásadním rozvoji sídlišť bavit dále, by mělo být součástí Koncepce rozvoje pražských sídlišť, na které v současné době pracují na Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy.

PŘEHLEDNOST – PROSTOROVÁ I SOCIÁLNÍ

Přehlednost – jež v sobě skrývá důraz na transparentnost, průhlednost, prostupnost, čistotu či kontrolovatelnost prostoru – neoddělitelně navazuje na předchozí podkapitolu o údržbě. Důraz na přehled totiž ilustruje to, co obyvatelům na sídlišti v mnoha ohledech chybí.

1. **Během diskuse se projevilo, že obyvatelé si ideální veřejný prostor představují jako vzdušný, čistý a srozumitelný.**
2. **Srozumitelnost není myšlena v orientačním smyslu, jak píše například architekti Kohout s Tittlem, o jejichž předpokladu nesrozumitelnosti sídliště se dá velmi silně pochybovat. Obyvatelé sídliště se v něm skutečně neztrácejí, tam kde to neznáme, se často ztratíme všichni.**
3. **Důraz na srozumitelnost se týká spíše právě jednoduchosti a průhlednosti prostoru.**
4. **Nedostatek údržby zejména z hlediska nízkých dřevin je pojímán jako to, co prostor subjektivně „znečišťuje“ a „zneprůhledňuje“.**

Příklad přehledného prostoru

Faktická rovina znečištění je často navázána i na roviny sociální, neboť v místech, která nejsou udržovaná se častěji pohybují bezdomovci či hlučné party sídlištní mládeže. Přehlednost v sobě nese zejména udržovaný trávník:

***Pan A.:** „Já bych tam nechal jen trávník, to bohatě stačí, dobrý na údržbu, poseká se to.“*

V protikladu ke trávníku jsou nevhledná křoviska jsou pro obyvatele pouhým zdrojem nepořádku:

***Pan C.:** „(směrem ke křoviskům, pozn. editora) tohleto je jenom zdroj bordelů, protože cokoli vítr zanesse je to tam, nikdo to nepůjde uklízet do toho prostoru. Když to bude vyčištění a v nějakým tvaru stromy a tráva, k čemu je to křovisko.“*

Obecně je „nepořádek“ bytostně navázán i na sociální rovinu:

Pan A.: „Tady byly takový stěny, ty magistrát na naši žádost odstranil, ale stejně tady v tom křoví jdete ráno a vidíte nohy a koukáte, jak z toho leze chlap.“

Nepřehledný prostor

Potenciální sociální konflikt v tomto ohledu nemá jednoduché řešení, nicméně je třeba podotknout že, sociálně slabší jsou, ať chceme nebo nechceme, součástí městského prostředí a na sídlišti je třeba s jejich přítomností taktéž počítat. Nespokojenost místních s tímto stavem je velmi dobře pochopitelná – téměř každý chce žít v prostředí, které je pro něj příjemné. Lidé bez přístřeší i hlučná sídlištní mládež tu nicméně budou dále, neboť se také jedná o jejich životní prostor a v mnoha ohledech domov. Systematické řešení je otázkou celoplošného konstruktivního řešení taženého sociální politikou státu nebo cílevědomé činností místní samosprávy (prostupné sociální bydlení, animační programy pro mládež apod.).

Z urbanisticko-ekologického hlediska je nutno podotknout, že účastníci se shodli na tom, že zeleň je největším bohatstvím sídliště. Tyto dnes již vzrostlé dřeviny si ale zaslouhují náležitou údržbu, která se zakládá na zejména na stabilním prořezávání nízkých dřevin. Ideálním stavem jsou tudíž udržované trávníky, vzrostlejší stromy a pečlivě zastříhané keře, tedy přehledné, průhledné a čisté prostředí:

„Vzniknul tam trávník, a můžu vám říct, že když se na to podíváte tak ten trávník, tak to u toho domu vypadá daleko líp než třeba ty přerostlý keře.“ (pan A.)

„Když se tady seče tráva, všechna tady zůstane, oni jí odsud neodvázej. Když to posečou a pak na to naprší, tak to začne hnit a tlít a nikdo vám na to nepůjde.“ (Pan C.)

Příkladem přehledného prostoru – jak urbanisticky, tak sociálně – je například i hřiště pod Jahodou, a to i přesto, že bývá často „přeplněné“. Jedna z obyvatelk o něm mluvila takto:

„Za to hřiště jsme vděčný, chodí tam hodně lidí no, v pět hodin odpoledne je tam fakt nářez, tam to funguje psychologicky, jo. Tam je školka, je tam ta Jahoda a už to jako člověk bere, aha, oni to asi jako spravujou. Teď tam občas z Džagody vyletí slečna a zařve tam a je klid... a navíc tam hodně choděj děti z Jahody a ty jsou docela vychovaný (paní A, cca 30 let, ulice kpt. Stránského).

Všechny tematizace se zjednodušeně vrací k tomu, že **kvalitní veřejný prostor je ten, který je přehledný, průhledný a čistý** (nebo je spíše vnímán jako přehledný), a to jak z hlediska urbanistického, tak sociálního i geografického.

IDENTITA + BEZPEČNOST

Tyto dvě kategorie se přímo vztahují k údržbě a přehlednosti. Přičemž tvrdíme, že údržbou zpřehledněné prostory mohou dát vzniknout pozitivní identifikaci místních obyvatel s jejich okolím a zvýšit tak subjektivní pocit bezpečnosti. Neznamená to, že by neudržovaný prostor neměl vlastní svébytnost (rozpoznatelnost). Naopak, vnitroblok jí v současné době má možná až moc. Zároveň přehlednost a průhlednost nemusí vždy přinést subjektivní pocity bezpečí.

V obecnější rovině jde o to, že daleko jednodušší je vztahovat se k něčemu co můžeme – například údržbou – přetvářet (do značné míry k obrazu svému, případně za pomoci odborníků).

Přehlednost prostoru může být produktivní jedině tehdy, bude-li mít lidský, tedy sociální, charakter. Určitá míra anonymity sídliště bohužel jeho rozvoji příliš nenapomáhá. Při bližším pohledu však vidíme, že do pravidelné interakce přicházejí zejména lidé, kterým na sídlišti záleží a kteří je považují za svůj domov. Právě takto je vyjednáván vztah k domovu – tedy schematicky řečeno jakási lokální identita. Velmi ilustrativní je v tomto ohledu část diskuse, jež se týkala bývalého strážníka městské policie, který byl v lokalitě velmi oblíbený:

Pan D.: *Tady bejval výbornej strážník.*

Pan A.: *Ten byl výbornej*

Pan D.: *Povídal si s dětma*

Pan F.: *Nová strážnice bude asi podobnej typ.*

Pan A.: *„Přišel vždycky: helejte, támhle je rozbitý tohle. Podle mě tu byl i přes službu, ráno večer, a ten chlap to měl opravdu zmáknutý. Lidi ho znali a měli ho rádi a byl to ten strážník jak má bejt, kterej věděl, jak to tu funguje a byl s tím srostlej. My jsme se sem tu městskou policii snažili dostat, prostě*

strážníka, tak jsme tu zřídili zázemí pro strážníka. Snažíme se jim vytvořit podmínky, aby tady byli, teď se to konečně snad povedlo.

Diskuse je dokladem toho, že k sídlišti lze mít i velmi osobní vztah, který je založen na sociálních vazbách, které fungují na každodenní bázi a že identitu a domáckost danému místu propůjčují i takové věci jako například lokální obchod (viz potravinový Max), místní sociální organizace (Jahoda, o.p.s) či přívětivé orgány státní správy (strážník), které nedovozují svoji autoritu od pouhého dohledu nad pořádkem, ale také od lidského přístupu. Tento stav velmi dobře odráží slovní spojení „bejt srostlej“ z citované diskuse.

Rozhodně se nedá říci, že by se přítomní obyvatelé v oblasti v současnosti nějak báli, jejich obavy jsou spíše způsobeny skutečným a aktivním zájmem o budoucí charakter jejich domova. S narůstajícím a skutečně osobním vztahem k veřejnému prostoru se však míra subjektivního pocitu bezpečnosti může ještě navýšit. Toho však lze dosáhnout jen citlivými úpravami, které povedou k tomu, že si obyvatelé vezmou prostory za své, tedy, začnou je obývat.

Na základě analýzy diskuse proběhlé během procházky po vnitrobloku Vybíralova je možno konstatovat že:

- **Zúčastněným obyvatelům na jejich okolí eminentně záleží, jsou si vědomi limit a překážek, které jim brání v produktivním a pohodlném řešení problémů, ale přesto chtějí stále o daných problémech diskutovat a jsou ochotni se i aktivně angažovat.**

Konkrétní problémy jednotlivých oblastí vnitrobloku jsou shrnuty v kapitole „Rozdělení prostoru“ (str. 05–11).

Obecné problémy veřejného prostoru je možno shrnout do následujících bodů:

- V lokalitě jsou dlouhodobě pocítovány dva nedostatky, na jejichž řešení se naše procházka nezaměřovala, neboť jsou obecnějšího charakteru – **jde o nedostatek odpadkových košů a parkovacích míst. Minimálně řešení parkování by si z našeho pohledu zasloužilo samostatnou studii.**
- **Nesystematická a nedostatečná údržba veřejných prostranství, jež je odvislá od majetkových poměrů v lokalitě, představuje největší problém vnitrobloku.**
- **Důraz na údržbu znamená snahu o kultivaci prostoru. Běžní obyvatelé volají po jeho zpřehlednění, zprůhlednění, pročištění (nejen prostorové, ale i sociální). Problémem přitom nejsou ani tak vzrostlé stromy, jako neudržované keře. Ve společenské rovině pak ovšem narážíme na problematiku sociálně slabších, která je daleko palčivějším problémem, jehož řešení si však vyžaduje širokou kooperaci na různých úrovních sociální politiky.**

- **Na základě zlepšení kvalit veřejného prostoru je možno dosáhnout zvýšené identifikace obyvatel s exteriérem sídliště jako součástí jejich domova. V této vyšší míře identifikace se skrývá i subjektivní zvýšení pocitu bezpečí v lokalitě.**

Ano, mnozí podotknou, že jde o analýzu rozhovoru sedmi obyvatel s podobnou charakteristikou, je však třeba připomenout, že tato **data jsou porovnávana s daty vytvořenými během terénního výzkumu prováděného od února 2014 a je nutno konstatovat, že se od předchozích zjištění se příliš neliší.**

Vytvořená analýza by jistě neměla uniknout oku odborníků zabývajících se územním plánováním, ale například i pracovníkům věnujícím se sociální politice. Oblast definovaná ulicemi Vybíralovou, Bryksovou a kpt. Stránského si to jistě zaslouží, ne snad pro svoji (do značné míry domnělou) geografickou i sociální okrajovost. Situace je zde totiž z bližšího pohledu jiná: **místo je jedním z ohnisek občansky aktivního života na Černém Mostě, kde je možno otevřeně diskutovat o každodenních problémech sídliště s aktivními občany, kteří chtějí v první řadě cítit podporu ze strany státní správy i místní samosprávy.** Současná odborná diskuse poukazuje na to, jak složitým problémem je snaha o komplexní rozvoj městského prostředí, bez znalosti subjektivního vnímání obyvatel sídliště, však veškeré snahy brzy narazí. Právě proto, aby se toto nestalo, předkládáme tuto analýzu, nechceme tím sídliště zachraňovat, ale podpořit jeho svébytnost.